

220933 - به یاد داشتن معانی اقوال و افعال نماز

سوال

معنی «سبحان ربی العظیم» و «سبحان ربی الاعلی» در رکوع و سجود چیست؟ آیا لازم است هنگام گفتن این عبارات در معنای آن تامل نماییم، یا مطلوب تامل در جلال و کمال خداوند به هنگام رکوع، و علو و مقام والایش در هنگام سجود است؟

پاسخ مفصل

اولاً:

تسبیح یعنی پاک دانستن الله تعالی از هر گونه نقص و عیب، یعنی اگر گفتی سبحان الله، معنایش این است: ای پروردگار تو را از هر گونه نقص و عیب پاک و به دور می دانم.

و «عظیم» به معنای دارای عظمت و بزرگی بسیار است و معنای «اعلی» یعنی هم در ذات خود والا است و هم در صفاتش.

ثانیاً:

لازم این است که نمازگزار در معنای آیات قرآن و اذکاری که می گوید تامل نماید و هر آیه یا ذکر که می گوید باید معنای خود آن را به یاد آورد؛ زیرا هر کلمه ای از واژه های نماز اسرار و حکمت ها و معانی خاصی دارد که به اندازه ی خشوع قلب و یاد آوردن معنایش به بنده سود می رساند و هر چه حضور دل در خشوعش کم شود از سود و خیرش نیز کم می گردد.

یاد آوردن معانی و حضور دل تنها مخصوص اقوال نماز نیست، بلکه بنده باید معانی بزرگ کارهای نماز را نیز در یاد داشته باشد.

شیخ ابن عثیمین . رحمه الله . می گوید: «یکی از اسباب جلوگیری از حواس پرتی این است که انسان آنچه را می گوید و انجام می دهد پی گیری نماید و در معانی بزرگی که این سخن یا فعل به سببش مشروع شده به خوبی بیندیشد؛ مثلاً در حال رکوع: رکوع برای بزرگداشت پروردگار توسط انسان با فعل و قول مشروع شده است، برای همین است که پیامبر . صلی الله علیه وسلم . می فرماید: «اما در رکوع پروردگار را بزرگ بدارید». خم شدن در برابر الله عزوجل بزرگداشت عملی اوست، و گفتن سبحانک ربی العظیم، بزرگداشت زبانی است. اکنون تنها

این باقی می ماند که انسان او را با قلب نیز بزرگ بدارد که این جز با حضور دل امکان پذیر نیست. بنابراین، در رکوع بزرگداشت قوی و فعلی و قلبی موجود است» (فتوای نور علی الدرب: ۸۲).

ابن رجب . رحمه الله . می گوید: «هرگاه بنده با رکوع و سجود در برابر پروردگارش خاکساری نماید پروردگارش را با صفات عزت و کبریاء و عظمت و غلو توصیف نموده است؛ مانند آنکه می گوید: ذلت و تواضع وصف من است و غلو و عظمت و کبریاء توصیف تو. برای همین است که مشروع شده تا بنده در رکوعش «سبحان ربی العظیم» بگوید و در سجود: «سبحان ربی الاعلی». پیامبر . صلی الله علیه وسلم . نیز گاه در رکوع و سجودش می فرمود: «سبحان ذی الجبروت والملكوت والكبریاء والعظمة» (الخشوع فی الصلاة: ۴۱ . ۴۳ با تصرف).

اما این قسمت از پرسش شما که پرسیدید: «آیا لازم است هنگام گفتن این عبارات در معنای آن تامل نمایم، یا مطلوب تامل در جلال و کمال خداوند به هنگام رکوع، و علو و مقام والایش در هنگام سجود است؟»

پاسخش این است که: مطلوب تامل در معنای آیات و اذکاری است که می گوئید و کارهایی است مانند رکوع و سجود که انجام می دهید به هدف بزرگداشت الله متعال، و ذکری است که در این حال مشروع است که دال بر تعظیم و بزرگداشت می باشد.

بنابراین، کسی که در اذکار رکوع و سجود تامل نماید ناگزیر به تامل در عظمت الله متعال و جلال و بزرگی اش خواهد رسید. اما باید این تامل در حد آنچه در نمازش می گوید و انجام می دهد باشد و در آن مبالغه نکند که این وسوسه شیطان است تا او را از نمازش مشغول بدارد.

امام غزالی در «احیاء علوم الدین» (۱ / ۱۵۰) می گوید: «بدان که یکی از نیرنگ های او (یعنی شیطان) این است که تو را با یاد آخرت و فکر کردن به انجام نیکی ها از فهم آنچه می خوانی باز بدارد. بنابراین بدان هر آنچه تو را از فهم معانی قرائت باز بدارد وسوسه است.»

والله اعلم